

KRÓNKA

Kéry Gyula

Jenő Főherceg a boldvai kastélyban (1911-ben)

Jenő főherceg, az osztrák és magyar hadsereg daliás tábornagya, a máltai lovagrend nagymestere, egyike az ős Habsburg–törzs legnemeesebb hajtásainak. Nagy tudása és műveltsége, lebilincselő egyénisége és az a nyíltan bevallott rokonszenve, melyet hazánk iránt érez, általános tiszteletet szerzett nevének. Amikor — több mint egy évtizeddel ezelőtt — Magyarországon állomásozott, nemcsak Budapesten, hanem a vidéki városokban is, ahol megfordult, mindenütt tüntető szeretettel fogadták. És amikor katonai hivatása innen elszólította, a legszebb emlékekkel hagyta el Magyarországot, ahova mindig örömmel tér vissza, valahányszor a király őt mint csapatfőfelügyelőt katonai szemlére kirendeli.

Jenő főherceg legutóbb április első napjain időzött Budapesten és elnőkölt a katonai hadi játékokon. Ezt megelőzően is járt Magyarországon, s az erdélyi hadtest fölött tartott szemlét. Székhelyéről, Innsbruckból indult el Szmrecsányi ezredes szárnysegéd, Andrics százados adjutáns kíséretében és Magyarország messzenyúló országutain robogott karcsú automobiljával Erdélybe. A katonai szemle után elhatározta, hogy Debrecenbe megy és megtekinti a Hortobágyot, amelynek szépsége egykoron, amikor Debrecenben állomásozott, kitörölhetetlen nyomot hagyott lelkében.

Utazása közben a főherceg mindent megfigyelt. Érdekesebb megfigyeléseit jegyzőkönyvében följegyezte és ha valamely táj szépsége, egy-egy várrom vagy falusi parasztház figyelmét felkeltette, utasította Andrics századost, aki jeles amateur-fényképész, hogy arról fölvételt készítsen. A főherceg nemcsak katonai szemlét tartott, hanem tanulmányutat is tett magyarországi körutazásán.

Debrecenből a főherceg Borsod megye felé irányította automobilját. Boldvára indult őgróf Pallavicini Adolf családjának látogatására azon szándékkal, hogy két napot ott töltsön és azután folytatja útját a Tátrába. Elutazás előtt a főherceg táviratban kérdést intézett az őgrófhoz, nem volna-e kellemetlen neki, ha két napot boldvai kastélyában töltene.

Egyúttal kifejezte azon óhajtását, hogy szeretné, ha a család valamennyi tagját otthon találná. Pallavicini őrgróf nyomban válaszolt: A főherceg látogatását kitüntető szerencsének tartja és mindent elkövet, hogy a főherceg minél kellemesebben érezze magát.

A boldvai kastély dombon áll és messze kimagaslik a községből. Híres kastély. Valamikor ott lakott a világszép Szathmáry–Király Zsuzsánna és uralkodott a férfiszíveken. A kastély mellett hatholdas park terül el, telve a fák, bokrok, virágok, főképp rózsák különféle fajával. Ezt a kis paradicsomot négyesi Szepessy Kálmán, az egykori huszártiszt gondolzza, akit a borsod megyei Gülbabának, a rózsák atyjának neveztek el gyönyörű rózsáiért, amelyek közt a saját tenyésztésű rózsák is bármely rózsafajjal kiállják a versenyt.

A park alsó részén a Boldva folyó (ma Bódva) csendes folyását megélné a vízi malom kerekeinek csobogása. A Boldva túlsó partján, néhány száz lépésnyire, a Sajó vizének ezüst sávja fut le a völgybe. Azon túl, a szemhatár végén hegysorok láthatók. Esőre hajló időben északon feltűnnek az ég alján a Kárpátok hótakarta ormai, s derült időben az úgynevezett Morgó szőlőhegyről délen a tiszai füzeseket lehet látni. Olyan nyájas és szép vidéke van a Boldva völgyének, hogy aki egyszer látta, soha el nem felejt. Én minden alkalmat felhasználok, hogy — ha miként most rokonlátogatóban járok — mind gyakrabban gyönyörködhessem e kies táj szépségében.

A kastély szomszédságában áll a pálosok (A szerző téved, bencés apátság volt Boldván, mely a második tatárjárás alkalmával, 1285-ben pusztulhatott el és csak a templomát építették újjá. /A szerk./) régi apátsági temploma, amelyről azt állítják, hogy ott fedezték fel a XIII. századból való Halotti Beszédet, legrégibb írott emlékünket.

A kastélyban nagy a sürgés–forgás. Virágdíszit ölt minden épület. A falakon virág–girlandok függenek, a bejáronál pálmák állnak sorfalat. A kastély ormán nagy nemzeti zászló leng. Eközben az országúton, mint egy úszó fehér hattyú, feltűnik Jenő főherceg automobilja, amely néhány perc múltán már berobog a kastély udvarára. A főherceget, aki tábor-szernagyi egyenruhát viselt és Andrics százados adjutáns kíséretében érkezett meg, a Pallavicini őrgróf család fogadta. Ott voltak: Pallavicini Adolf őrgróf és neje, Anna őrgrófné, Pallavicini Alfréd őrgróf és neje, báró Nopcsa Ilona, Nopcsa Elek báró és neje, Zselénszky Matild grófnő leánya, továbbá Pallavicini Teréz, Vera, Mária őrgrófnők és négyesi Szepessy Kálmán.

A főherceg kézszorítással üdvözölte az őrgrófi család minden tagját és örömet nyilvánította, hogy alkalma van őket meglátogatni. Majd körülnézett és gyönyörködött a pazar virágdíszítésben.

— Valóban gyönyörű, rózsák és pálmák közt járunk! — mondta a főherceg.

Ezután föl kísérték a kastély emeletén berendezett lakosztályba. A szalonjában biedermeier-bútorok vannak, köztük egy pamlag, amelyet István főherceg, Magyarország nádora használt.

Jenő főherceg csak rövid ideig maradt lakosztályában; csakhamar lejött és vidáman diskurálva, a park iránt érdeklődött. Az őrgrófi család kíséretében elindult a park megtekintésére.

Séta közben Pallavicini Anna őrgrófné és négyesi Szepessy Kálmán adtak fölvilágosítást a főhercegnek, aki meg-megállt egy-egy fánál, bokornál vagy virágnál. Följegyezte nevüket, hogy a szebb példányt megrendelhesse verstverteni várkastélyának parkjába.

— Ön nagy botanikus — szólt a főherceg Szepessyhez — ismeri-e azt a vízi növényt, amelyet latinul úgy hívnak (és itt a főherceg egy latin nevet mondott, amelyet Szepessy sohasem hallott és a növényt sem ismeri).

— Tehát olyan ritka növény — folytatta a főherceg — melyet még ön sem ismer!

Elmondta azután, hogy nővére, a spanyol anyakirálynő utazásai alkalmából látta valahol ezt a szép vízi növényt, s habár mindenütt keresette, évekig nem tudott hozzájutni. Most azonban már van néhány példánya a madridi királyi palota parkjában.

Az egyik kerti út fordulójánál szemébe tűnt a pálosok régi apátsági temploma. Nagy figyelemmel hallgatta a templom történetét és adjutánjának fényképező gépével ő maga fotografálta le a történelmi nevezetességű templomot.

A kísérő társaság egyik tagja elismerően szólt a főherceg magyar beszédéről, mire a főherceg tréfásan így válaszolt:

— Be tudom bizonyítani, hogy ön nem tud jól magyarul. Mondja meg, mit jelent az a szó: *uszkár*?

A kérdező nem tudta megmondani.

— Hát — folytatta a főherceg — mit jelent ez a szó: *országglár*?

A kérdező erre sem tudott felelni.

A főherceg nevetve magyarázta meg, hogy az uszkár a fekete, úgynevezett puli-kutyát jelenti, (az uszkár nem puli: két különböző fajta! /A szerk./) országglárnak pedig régen a minisztert nevezték.

Érdeklődéssel nézte a főherceg a park egy magasabb pontján elhelyezett és a kuruc-világból megmaradt kettős ércszobrot, amely Frangepánt és Zrínyit ábrázolja a csatában, amint karddal a kezükben támadják az ellenséget.

A társaság körülülte a kerti asztalokat. Az egyik asztalnál a főherceg Pallavicini Anna őrgrófnének rajzok kíséretében magyarázta, hogy Kolozsvárról Debrecenen át merre jöttek Boldvára. Elmondta, hogy útközben sokat látott, tapasztalt és jegyzett föl magának. Évek óta nem járt Magyarországon, mely idő alatt a városok és községek bámulatos haladást tettek. A magyar nép igen tisztességtudó és olyan előzékeny, amelynek példáit másutt sehol sem tapasztalta.

Míg a főherceg Anna őrgrófnéval társalgott, a másik kerti asztalnál Pallavicini Teréz őrgrófnő kedves epizódot mondott el a főhercegről. Egy alkalommal a főherceg egy társaságot, melyben Teréz őrgrófnő is részt vett, meginvitált versverteni várkastélyába déjeuner-re. Minthogy a várkastély magas hegyen van, a várhegy alján az automobilból kiszálltak és gyalog indultak fel a várba. Útközben egy tisztáson a főherceg megmutatta híres kútját, melyből kitűnő forrásvizet merítenek. A kút azonban nehezen járt, mire a főherceg magyarul így szólt a közelben álló két, tiroli öltözetet viselő legényhez:

— Gyertek fiúk, húzzátok meg a kutat!

És kitudódott, hogy a főherceg szolgálatában több magyar fiú van alkalmazva, akikkel magyarul beszél.

Jenő főhercegnek a magyarok iránt való szimpátiáját bizonyítja az is, hogy szárnysegédjeül magyar embert: Szimrecsányi ezredest választotta.

A főherceg a társaság kíséretében folytatta sétáját a parkban és a Boldva folyó partján, mely a parkhoz tartozik, gyönyörködött a naplementében.

— Nézze — szólt adjutánsához — milyen szép a naplemente a Sajó völgyben!

A folyó partján a főherceg észrevett egy hálót, amelyen Anna őrgrófné szokott halászni. Rögtön fölkapta, rákötötte a botra és megkísérelte a halászást. A halászás azonban nem sikerült, mert egyetlen hal sem akadt a hálóba.

Alkonyodott. A társaság visszatért a kastélyba.

Az esti harangszó után a kastély földszinti étkező-termében diner volt, amelyen a főhercegen kívül a Pallavicini őrgrófi család tagjai és Andrics százados adjutáns vettek részt.

Az asztal rózsákkal volt díszítve. A főherceg Pallavicini Alfréd örgróf és neje, Anna örgrófné között foglalt helyet. A diner igen kedélyesen folyt le, s a főherceg a leghízelgőbben nyilatkozott magyarországi tartózkodásáról, amely telve van színes és meleg impressziókkal.

A vendégszerető házigazda cigányról is gondoskodott, de előbb kérdést intézett a főherceghez, hogy nem lesz e a cigányzene alkalmatlan?

— A viláért sem — válaszolta a főherceg, — sőt ellenkezően, nagyon szeretem a magyar dalt és a magyar cigányt hallgatni!

A diner folyamán a főherceg, kezében pezsgős pohárral, felállt és ékes szavakban éltette az örgrófit és örgrófnét.

Diner után a főherceg meghívására a társaság felvonult a kastély emeleti termeibe, ahol házi hangversenyt rögtönöztek. Nopcsa Ilona bárónő hegedűn játszott, Pallavicini Teréz örgrófnő zongorán adott elő magyar dalokat, amelyeknek szövegét a főherceg számára Pallavicini Mária örgrófnő írta le és végül a főherceg kívánságára Pallavicini Alfréd örgróf Mária grófnővel többször eljárta a csárdást.

A társaság vidám hangulatban maradt együtt éjfélutánig, amikor a főherceg órájára tekintve, elnézést kért, hogy ilyen sokáig fárasztotta őket. „De olyan kellemesen telt el az este” — mondta a főherceg, — „hogy valóban megfeledeztem az időről.”

Másnap a főherceg már kora reggel a parkban sétált, miközben komornyikját magához intette és figyelmeztette, hogy:

— Van itt egy öreg úr, aki nagy botanikus. Nézd meg, mennyi szép virága van és meséld el majd Bécsben, hogy miket láttál Boldván.

Anna örgrófné volt az első, aki a főherceget reggel üdvözölte. A főherceg mosolyogva jelentette, hogy pompásan aludt és igen jól érzi magát. Csakhamar megjelentek az örgrófi család többi tagjai is és a délelőtt kedélyes beszélgetések és fényképfelvételek közt telt el.

Ezalatt a kastély kerítésén végig hosszú sorban kíváncsi emberfejek tűntek fel. A községben ugyanis híre ment, hogy az uraságnak főhercegi vendége van. Erre a hírre a község apraja–nagyja a kastély köré sereglett és felkapaszkodva a kerítésre, onnan bámészkodtak a parkban sétáló főhercegre.

Déltájban déjeuner volt, mely alkalomból négyesi Szepessy Kálmán a főherceg tiszteletére az asztalt a *Plumbago Coerulea* nevű gyönyörű kékszínű virággal díszítette. A főherceg a virágdíszre megjegyezte:

— Szép a kék szín, a hűség jelképe!

A déjeuner folyamán a főherceg ismét felállt és azon igérettel búcsúzott, hogy máskor is ellátogat Boldvára. Pallavicini Adolf őrgróf hátláját fejezte ki a főhercegnek ama nagy kitüntetésért, hogy családját magas látogatásával kitüntette. Lelke mélyéből mondja ő is: A viszontlátásra!

Déjeuner után a főherceg lakosztályába vonult, de rövid idő múlva úti köpenyegében visszatért és megköszönve az igaz magyar vendégszeretetet, amellyel elhalmozták, meleg kézszorítással vett búcsút az őrgrófi családtól.

Ezután adjutánsával együtt az automobilra szállt. E pillanatban a hölgyek harmatos rózsákkal teleszórták az automobilt, ami mélyen meghatotta a főherceget, aki virágokkal megrakottan, a községbeliek lelkes ünneplése közben, robogott el Poprád felé.

Néhány nap múlva a főherceg megbízásából Andrics százados adjutánstól Poprádról képes levelezőlap érkezett e sorok kíséretében:

„Milyen szép napsugaras napokat töltöttünk Boldván és milyen hideg és komor idő van itt!”

Jenő herceg, amint hazaérkezett székhelyére, a boldvai látogatás emlékéről megküldte Pallavicini Anna őrgrófnénak a főhercegi aranykoronával díszített keretben és sajátkezű aláírásával ellátott fényképét. A boldvai kastély falába pedig azóta emléktáblát illesztettek, amelynek aranybetűs fölírása a következő:

„E szerény hajlékunkat Ő Fensége Jenő főherceg tábornagy, hadseregfelügyelő, a máltai lovagrend nagymestere magas látogatásával tüntette ki és két napot családjunk körében töltött. E feledhetetlen szép napok emlékét örökké megőrizzük szívünkben!”

*A főhercegi látogatásról az ORSZÁG-VILÁG KÉPES HETILAP
32. évfolyamának 18. számában, mely 1911. április 30-án jelent meg,
látott napvilágot a fenti tudósítás. A négy oldalas cikket
a látogatás alkalmával készült fotók színesítik.*

* * *

A Somogyi – Fekete család

Somogyi László

BORSOD

*A hőskor nyomain komolyan mélézgat a vándor
S nagyságunk romján vágya ma gyászra vonul.
Láttam a puszta tanyát, a' hol ittanak egykor a hősek,
S lelkemen elrobogott mélyen a hajdani fény.
Hajdani fény, nagyság, hőskor hova tűntenek úgy el?
Most helyein az idők szélvésze kényre csapong!*

A fenti epigramma szerzője Somogyi László szuhogyi birtokos volt, és ifjúkorában, 1836-ban Kassán megjelent Bimbó Füzér című verseskötetében látott napvilágot. Az alábbiakban Szinnyei József Magyar írók élete és munkái XII. kötetében, mely 1908-ban jelent meg, fellelhető életrajzát közöljük.

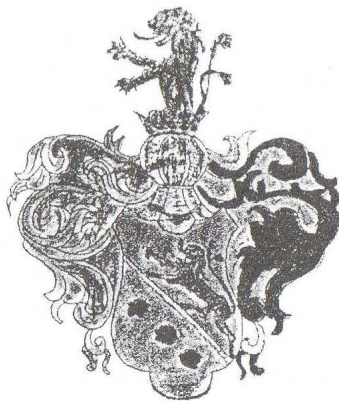
Somogyi László földbirtokos, nyug. kir. törvényszéki elnök, szül. 1815. aug. 16. Miskolcon (Borsod m.), elszegényedett nemes szülők fia; a gimnáziumot is ott végezte; 1832-ben a pesti egyetemre ment a bölcséletet hallgatni. Horvát István rendkívüli óráira is eljárt. Imre János bölcséleti tanárnak kedvelt tanítványa volt. 1834-ben Egerben hallgatta a bölcsélet II. évét és ott kezdett a költészettel foglalkozni. 1835-ben mint első éves joghallgató Kassára ment és 1836-ban a jogi pályát ott végezte. 1837-ben kezdte használni a Ladár keresztnevet László helyett. Ez évben hívta meg báró Maithényi Antal lipthói főispáni helyettes, titkárának és hozzá ment Pestre, hol április 15-én esküdött fel Végh István ítélőmester mellé jurátusnak. 1839. nov. 18-án ügyvédi vizsgát tett. 1840-ben a pozsonyi országgyűlésen volt Maithényi báróval. 1841-ben Maithényi Antalnak, ekkor már lipthói főispánnak uradalmi ügyésze, Liptó és Hont megyék táblabírája lett. Letette a váltóügyvédi vizsgát. 1843. ismét a pozsonyi országgyűlésre ment; ott jobban kiképezte magát az ének-, hegedű-, fuvola-, festészet- és rézmetszésben, azon idő alatt, míg az országgyűlés előtt a vizek szabályozására összeült országos küldöttség tollnokának alkalmazták. 1844. öröksége átvételére Miskolcra visszaköltözött. 1846. Borsod megye aljegyzője lett. 1848–49-ben mint a

borsod megyei önkéntes vadász-csapat tagja részt vett a hadjáratban. 1850. megnősült és Nemes Bükkre tette át lakását. 1861. Borsod megye törvényszéki bírójává választották, de e tisztségről az összes tisztkarral együtt leköszönvén, 1865. báró Vay Miklós főispán által másod alispánná nevezetett ki. 1867. az edelényi kerület Deák-párti programmal országgyűlési képviselővé választotta (Más forrás szerint 1865 és 1868 között volt az edelényi kerület országgyűlési képviselője. /A szerk./). 1872. a miskolci kir. törvényszék elnökévé nevezetett ki; 1876-ban elbetegedése miatt nyugalomba helyeztetett és szuhogyi (Borsod megye) birtokára vonult, hol 1890. március 15-én meghalt.

Költevényeket, beszélyeket, cikkeket irt a *Hasznos Multságokba* (1832. költ.); a *Kovacsóczy Szemlélőjébe* (1836. *Sírvirágok*, beszély); a *Részvét Gyöngyeibe* (1838. elb.); a *Kovacsóczy Közlemények c. divatlapjába* (1839. költ., 1841. két beszély); a *Világba és a Nemzeti Újságba* (1842. megyei tudósítások és cikkek németből ford.); a *Nemzeti Almanachba* (1842. költ.); a *Pálffy Albert szerk. Közleménybe* (1868. egy pár cikket, különösen a kir. tábla decentralizásáról).

Munkája: *Bimbó Füzér*. 1836. Kassa (versek). Kassán joghallgató korában (1836-ban) „*Szezelem koszorúja*” c. vígjátékot irt Komlósy szintársulata számára, mely megbukott. 1846-ban elbeszéléseit sajtó alá rendezte, melyek azonban kiadatlanok maradtak.

Álnevei és jegyje: *Somogy Ladár*, *Sierra Leone*, *Sas Leo* és *S. L.*



A Váradi Fekete család címere, 1618.

Török Éva

A Fekete család helyreállított hangácsi sírboltjának megáldása

Textus: V. Mózes 8:2

„Emlékezzél meg az egész útról, amelyen hordozott téged az Úr, a te Istened.”

Az ige Izráel népét figyelmezteti, hogy emlékezzen vissza arra az útra, amelyen az Úr vezette őket.

Miért kell emlékezniük?

Nyilván azért, hogy szívükben hálát adjanak a múltért és megerősödjék Istenbe vetett hitük és bizalmuk a jövőre nézve.

Bennünket is emlékezésre hívott a mai napon a mi Urunk. Emlékezzünk a Váradi Fekete családra, akik több generáción keresztül Hangács községben éltek, a hangácsi református gyülekezetnek áldozatkész, hűséges tagjai voltak. Többen közülük a gyülekezet megbecsült tisztségviselőiként, főgondnokként tevékenykedtek.

Egyházi feljegyzések szerint Váradi Fekete Gábor 1815–1829; Váradi Fekete András 1854–1867; Váradi Fekete József 1867–1875; Váradi Fekete Pál 1920–1945 között volt a református egyház főgondnoka.

A mindenható Isten hív bennünket emlékezésre. A keresztyén ember életében minden visszaemlékezés egyben hálaadás is. Elődeink életében és saját életünkben is a visszatekintés által felismerjük azt, hogy milyen kegyelmesen vezérelt és szabadított meg küzdelmeink és próbáink szövevényéből az Isten. De leghatalmasabb cselekedetét irántunk Jézus Krisztusban vitte véghez, akiben és aki által Megváltónkká és Szabadítónkká lett.

A visszaemlékezés által a Váradi Fekete család ma élő leszármazottai és Istennek Hangácscon élő keresztyén népe elmondhatja: Áldott legyen az Úr neve, aki nemzedékről nemzedékre kiválasztott magának hitben élő, minden áldozatra kész embereket, akik az Ő dicsőségére és embertársaik javára tudtak élni és cselekedni!

A Példabeszédek könyvének írója ezt mondja: „Az igaznak az emlékezete áldott”. Legyen áldott mindazoknak emléke, akik itt nyugosznak.

A visszaemlékezéssel Isten nemcsak hálára indít, hanem azt akarja, hogy megerősödjék hitünk és bizalmunk a jövőre nézve. Az az Isten, aki

az előttünk járt nemzedékeket vezette, általuk nagy dolgokat cselekedett, ma bennünket is a hit és engedelmesség útján akar vezetni és eszközöként kíván felhasználni az Ő országa építésében.

Az előttünk járt nemzedékek hitben való élete legyen példa számunkra. Isten az Ő Igéje és Szentlelke által adjon erőt ahhoz, hogy az Ő útjain mi is mindvégig megmaradjunk. Ehhez vigyük magunkkal az ige biztatását: „*Ne félj, mert megváltottalak, neveden hívtalak téged, enyém vagy! Ne félj, mert én veled vagyok, ne csüggedj, mert én vagyok Istened, megerősítelek, sőt megsegítelek és igazságom jobbjával támogatlak!*”

Ámen

A Váradi Fekete család Hangácson elhunyt tagjai:

		Élt:
1783. okt. 2.	T. Fekete Bálint úr fiatskája, János	1 napot
1791. máj. 16.	T. Fekete Bálintné T. Szemere Borbála	[—]
1794. aug. 6.	Fekete Pál úr	77 év
1802. máj. 29.	néhai Fekete Pál úr özvegye, Mezössy Zsuzsanna	76 év
1810. okt. 13.	Fekete Gábor úr fiatskája, János	2 év
1812. febr. 23.	Fekete Gábor leánykája, Julianna	1 év
1815. márc. 15.	Nagyváradi Fekete Bálint úr	68 év
1846. febr. 2.	Fekete Gábor úr fiatskája, László	3 év
1817. júl. 13.	Fekete Gábor kisasszonykája, Erzsébet	10 hónap
1819. márc. 3.	Fekete Gábor úr fiatskája, József	4 hónap
1819. aug. 2.	T. Fekete Gábor úr kisasszonykája, Susánna	5 év
1825. febr. 6.	Nagyváradi Fekete László hadnagy úr	63 év
1835. márc. 18.	Tek. Nagyváradi Fekete Gábor úr	50 év
1844. aug. 18.	Tek. özv. Fekete Gáborné, Runyai Soldos Mária	61 év
1852. júl. 11.	Ns. Fekete László úr özvegye, Szabaszlay Judit	72 év
1870. jún. 26.	T. Szathmáry Király Frigyes, Fekete Aurélia férje	41 év
1875. dec. 30.	T. Fekete András fb. neje, Ágoston Franciska	60 év
1878. aug. 14.	Kiss Aurélia, K. Kiss Jenő és Fekete Aurélia lánya	11 hónap
1880. dec. 28.	Váradi Fekete András földbirtokos	74 év
1881. szept. 28.	ifj. Kochen Valdemár, Fekete Aurélia férje	29 év

1885. dec. 23.	T. Fekete József úr, Miklós Amália férje	65 évet
1889. ápr. 7.	Kiss Margit, dr. Kiss Jenő és Fekete Aurélia lánya	16 évet
1890. dec. 15.	Miklósvári Miklós Amália, V. Fekete József özvegye	64 évet
1918. okt. 20.	özv. Kochen Valdemárné, V. Fekete Aurélia	76 évet
1958. júl. 1.	Várad Fekete Pál	90 évet
1959. jún. 14.	özv. Várad Fekete Pálné, Szakall Borbála	77 évet

Hangácson lett eltemetve (1984. jan. 28.) az utolsó Várad Fekete:
ifj. Várad Fekete Pál, élt 76 évet.

Részletes program

1999. július 24.

- 10.30–11.00 óra Találkozás a hangácsi református lelkészi hivatalban
- 11.00–11.15 óra Közös felmenetel a református temetőbe
- 11.15-től Köszöntő beszédek
- Tar Pál** nagykövet úr, a család nevében
- Hajdú Zoltán** polgármester úr,
Hangács község nevében
- A Fekete család helyreállított sírboltjának megáldása: **Török Éva** lelképásztor
 - Tiszteletadás a Fekete család Hangácson elhunyt tagjainak.
Emlékező beszédet mond: **Somogyi Gábor**
 - Nyilas Samu: Fekete Dezső koporsója felett című versét elmondja: **Laki-Lukács László**
 - Énekel a hangácsi református énekkar
 - Közös felmenetel öreg **Pali** bácsiék helyreállított sírjához
 - A sír megáldása: **Kohajda Zoltán** rk. plébános
 - Somogyi Dezső: Az emlékek lován ma este visszatérek... c. versét szavalja: **Laki-Lukács László**
 - Énekel a hangácsi református énekkar

kb. 13.00 órakor Elbúcsúzás Hangácstól

Ebéd Edelőnyben, a Borsodi Tájházban (Borsodi út 155.)

Nyilas Samu

Fekete Dezső koporsója felett

Dallam: „Forró sóhajtások”

Pusztul a föld — s az ősz szelére
A falevél sárgulva száll...
És a családi szép reményre
Sötét vonást húz a halál.
Látjuk az őszi hervadásnak
Képét itt is e gyászpaddon
Kit szerettek — s most szánva szánnak:
Ott fekszik Ő hallgatagon.
Ifjú volt bár — az élet fáján
Mégis csak egy levél vala...
De jól futott a földi pályán,
S lehullva is nyomot hagyta.
Lelkét emelte az önérzet,
Szólt, tett, s küzdött rendületlenül!
Volt ereje és sokat bevezgett,
De sok maradt végezetlenül.
Szép múltja volt — s még szebb reménnyel
biztatta a távol jövő...
S megáldva gazdag szívvel, ésszel:
Jutott és tört előre Ő!
S hogy küzdelmeit megédesítse:
Otthont, családot alkotott —
És most halva! s kihűlve szíve
Szeretteire már nem dobog!

Sirassuk Őt — s az özvegyeknek
Fátylát vedd fel, hű neje!
S árván maradt két gyermekednek
Fejüket is az földje be.
S küldjétek egy sóhajt utána
Jó szülei, s testvérei!
És rátok, titeket megáldva
Vissza fog még tekinteni.

De csak lassan — ne bántsátok álmát
Csak csendesen zokogjatok!
Most lépi túl a föld határát
Fényt szórva rá a csillagok
S szabad utat nyitnak előtte
Az átpiruló föllegek —
S az ég lakói fenn karöltve
Neki már himnuszt zengenek.

Oh fényes szellem! mely leráztad
Már a földiség jegyeit:
Könnyes szemmel nézünk utánad
Barátaid s kedveseid.
Pályád, melyet híven futottál
Az égbe föl, magasra vitt...
S minket a földnek visszahagyta!
Legyenek áldva hamvaidd!

1873. november 8.

Nyilas Samu (Tiszaszederkény, 1830 – Miskolc, 1874) előbb szederkényi, majd miskolci református lelkész, költő.

Fekete Dezső (Hangács, 1839 – Miskolc, 1873) Borsod vármegye első aljegyzője, aki az 1873-as bécsi világiállítás küldötteként betegedett meg és hunyt el fekete himlőben. Nyilas Samu temette a miskolci Avasi-temetőbe.

Izsó Miklós 1862-ben róla készített medalionja — melyet híven őriz a család — örökítette meg arcának nemes vonásait.

* * *

Somogyi Dezső András

Az emlékek lován ma este visszatérek

Az emlékek lován ma este visszatérek
És egy ősi sírra borulok —
Búcsúzva, vérző szívvel
Egy délceg úrra gondolok.

Az emlékek lován ma este visszatérek
És ismét együtt van a nagy Család,
Hangácsi fészek — nem felejtjük
Varázsod örök sugarát!

Mi, unokák nem felejtünk,
Emlékeinktől szárnyat nyertünk.
Boldog ifjúság órái,
Hangácsi Ház!

A házra nem ismersz, s a kert
nem a régi, hiányoznak a fák
s az orgonák — hol egy drága
gondos kéztől ápolt virág?

Az emlékek lován ma este visszatérünk
és virágokat locsolunk,
Olyan szép lett a park és a Ház,
De meglátni ma csak én tudom.

Kinyíltak a régi rózsák s az orgonák:
„Látod — ezek az Általam
nevelt dáliák.”

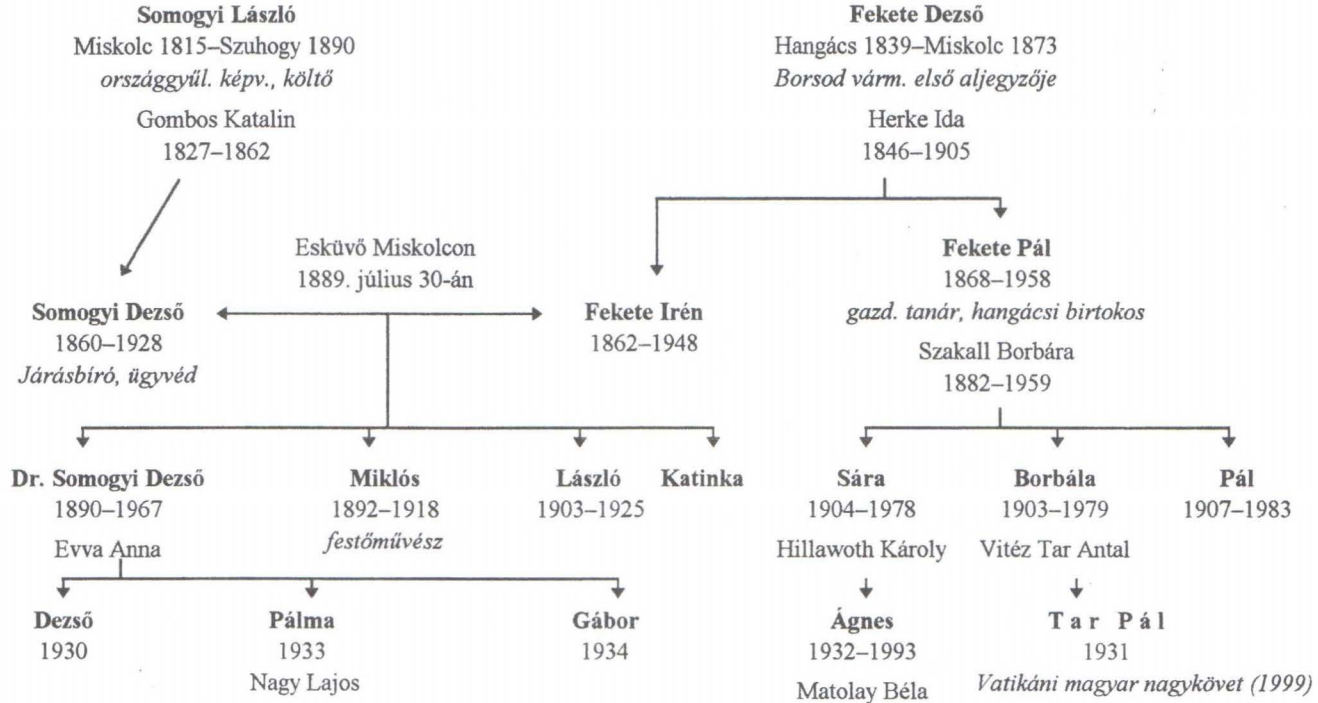
Így járunk egy éjen át csendesen,
minden régi rögön szemünk
Egy percre megpihen.
Olyan szép most a hangácsi
láthatár — kalászkok, szellő
és ragyogó napsugár.

Üt az óra! Búcsúzóra! Válni kell.
Végleg elválunk? Porból lettünk
és porrá válunk? Ez lesz a végzetem?

Az emlékek lován mindig visszatérek
Unokákról unokákra bennetek élek
Szellemünk örök örökség

Századokon át!

Somogyi –Fekete családja



A Miklós család hagyatéka az edelényi múzeumban



A miklósvári Miklós család Borsod vármegyei nemes család, mely erdélyi eredetű és a Rákóczi szabadságharc korában szakadt Magyarországra. Birtokközpontjuk a XIX. században Finke település volt. Házasságaik révén volt birtokuk Szabolcsban és Borsodban (Finkén kívül Hangácson, Alacskán, Mezőkeresztesen).

Tagjai a megyei, majd az országos közéletben jelentős szerepet vittek.

Ferenc (1796–1858) a szendrői járás főszolgabírája tizenegy éven át, majd Borsod vármegye másod alispánja. Jelentős szerepet vállalt 1848–49-ben is.

Gyula fia (1832–1894) fiatalon az 1848–49-es forradalom katonája, majd besorozták a császári hadseregbe. Az 1860-as években a szendrői járás főszolgabírája, 1871–1881 között az edelényi választókerület országgyűlési képviselője. 1879-től borászati kormánybiztos, a filoxera elleni harc fő szervezője.

Fiai is politikai pályára léptek. **Aladár** (1865–1904) huszárkapitány, **ifjabb Gyula** (1855–1923) jogászdoktor, 1894. nov. és 1896. ápr. között Borsod vármegye főispánja. **Ödön** (1856–1923) mérnök–közgazdász. Ödön tizenkét évig országgyűlési képviselő, államtitkár, a századfordulós római és párizsi vilákiállítások kormánybiztosa. Volt időszak, amikor Gyula és Ödön is képviselő, majd Ilona huguk férje, Ragályi Béla (1853–1921) váltja őket.

A család — a családfők a századvégtől a fővárosban dolgoznak —, főként Budapesten élt. Ödön a családi birtokközpontot Alacskára helyezi át, oda is temetkeznek. A nyarakat töltik csak itthon, a birtok bérbé van adva. A vidéki birtokok Ödön fiainak kezén az 1930-as években lassan elúsznak.

Aladár korán meghalt (39 évesen). Ifjabb Gyula családjáról nem tudunk. Ödönnek szintén három fia volt. **Ifjabb Ödön** (1880–1908) jogot végez, külügyi pályán indul, de fiatalon meghalt. **Elemér** (1882–1954) bölcsész, tanár, költő, író, tisztviselő. 1938-ban elhagyja az országot,

elhagyatva, gyermektelenül halt meg Santiago de Chilében. Ervin (1903–1988) mérnökem­ber, a Fővárosi Hivatalban dolgozott. Az ő felesége volt Zabraczky Magdolna (1906–1998), gyermekük nem született.

Magda nénivel tartottuk a kapcsolatot. Látogattuk, leveleztünk vele, sokat segített. 1994-ben például, a Miklós Gyula halálának 100. évfordulójára rendezett emlékünne­pesség kiállítási anyagához is kölcsönözött családi relikviákat. Halála után örököse hugának leánya, dr. Jánky Mária asszony lett.

Mária asszony a hagyaték felszámolásakor gondosan külön válogatta a Miklós család­ra vonatkozó, vele kapcsolatos dokumentumokat. A család fent említett tagjai közül többen szakírói és szépírói munkásságot is folytattak, ezért becses minden velük kapcsolatos anyag. A két bő­röndnyi hagyaték feldolgozása folyamatban van. Szellemi értékének megítélése még a jövő feladata, de már most látszik: a családtagok életútjának számos egyedi, kurrens darabja került gyűjteményünkbe. Jelentős része az anyagnak a fotók száza, albumok. Híres pesti műtermek portréi, a későbbi időszakból amatőr felvételek albumokba rendezve. A fotók egy része az alacskai birtok életét, annak mindennapjait örökíti meg. Ezen felvételeket át is adtuk az Alacskai Tájháznak, Nagy Gábor úrnak. Néprajzi, helytörténeti értéket képviselnek számukra. Bemutató­ukat 2000 tavaszán tervezik a Miklós Ödön nevét viselő iskolában.

Jelentős a Miklós Ödön szakírói munkáit, kiállítási díszalbumait tartalmazó rész, egyedülálló a Miklós Elemér munkáinak sora (több kö­zülük az OSZK-ban sem található meg). Ennek feldolgozása, az elfele­dett borsodi író kiemelése az ismeretlenségből kell legyen egyik legfőbb feladatunk. Publikálása elengedhetetlen.

A családi reliktumokat megőrző Miklós Ervin kedves tárgyai, gyer­mekkori írásai, származását igazoló keresztlevelek sora zárja az anyagot.

Edelényben a Miklós Gyula Kertbarátkör Slezsák Imre nyug. könyvtárigazgató vezetésével régtől fogva ápolja névadója emlékét (sír, emléktábla, emlékünne­pések). Múzeumunk is hű társ volt ebben, mostantól még inkább így kell ez legyen. Ígérjük, híven megőrizzük ez át­adott családi értékeket, az igaz elődök példája erőt ad további munkál­kodásunkhoz.

Köszönjük.

L.–L. L.

Hábel Györgyné

Csipkeverő tábor a Borsodi Tájházban

1999. július 30. – augusztus 1.

A tájház legújabb szerzeményei közé tartozik a Kachelmann Róbert által adományozott gazdag csipkegyűjtemény.

Ezek a több évtizedes használatban helyenként erősen megrongálódtak. A hozzáértő szem azonban így is csodálja a mintakincs szépségét, változatosságát, és a régi csipkeverők technikai tudását.

A Csipkeverők Baráti Köre — amely a Budapesten és környékén lakó csipkeverőket fogja össze — szívesen vállalkozott a csipkék feldolgozására, mintarajzaik elkészítésére, mai anyagból való újraverésére. Örömmel végzik ezt a munkát, mert egyrészt maguk is sokat tanulnak általa, másrészt, mert ezzel új életre kelnek a régi, elfeledett motívumok.

* * *

A vértanúk emléke egy régi karkötőn

Haláluk 150. évfordulóján, 1999. október 6-án az aradi vértanúkra emlékeztünk. A Borsodi Tájház Kachelmann textilgyűjteményében található egy szalag formájú gyöngyhímzéses női karkötő. Kék nefelejcs koszorú között közepén fekete betűk sorakoznak:

P. V. D. T. N. A. K. L. S.

Mit jelentenek ezek a betűk?

Minden betű egy-egy vértanúnak a nevét jelenti, a D betű kettőnek, az L betű háromnak a nevét jelenti. Hogy nevüket el ne felejtjük, össze vannak foglalva a következő mondatban:

Pannonia Vergisst Die Todten Nie Als Kläger Leben Sie.

(Magyarország nem felejtí halottait, élnek ők, mint vádlók.)

Magyar változata:

**Pokol Vigye Dinasztia Tetteit Nemzetünk Átka Kísérje
Léptüket Sírjukig**

Tehát: 1. Pöltenberg Ernő, 2. Vécsey Károly gróf, 3. Damjanich János, 4. Desseffy Arisztid, 5. Török Ignác, 6. Nagy Sándor, 7. Aulich Lajos, 8. Knézich Károly, 9. Kiss Ernő, 10. Leiningen Károly gróf, 11. Láhner György, 12. Lázár Vilmos, 13. Schweidl József.

Az 1848–49-es magyar szabadságharc vérbefojtása után az igaz magyarság néma ellenállása idején hímezte, hordta készítője, hogy a drága halottak nevei feledésbe ne menjenek. Emlékezzünk mi is rájuk.

L.-L. L.

Szilasi szőttesek és vászonhímzések

A Bódva völgye egyik nagy múltú települése Bódvaszilás. Lakosainak száma több mint 1200 fő, határa nagy kiterjedésű. Erdői mellett híres volt gyümölcs- és káposztatermesztése, melyeket piacokon árúsított. Lakosai e vidéken meglehetősen jó módban éltek. A település 1921–1938 és 1945–1950 között járási székhely is lévén, egyfajta politikai, kulturális és egyházi központja is a vidéknek.

A két világháború közötti időszakban a polgárosodó lakosság, a családok férjhez menendő lányaik stafírungjába egyre több és „hímesebb” darabokat készítettek. Két helybéli fiatal, Demény Rózsa és Koleszár Krisztián a tervezett I. Szilasi Napra összegyűjtötte a település egy részéről (idő hiányában) a ládafiák mélyéről a régi, egyre ritkábban használatos szőtteseket és hímzésekkel díszített vásznakat, melyeknek becsülete nagyon alábbhagyott e vidéken is.

Gyűlt-gyűlt az anyag. Sokszínű, változatos, nagyszámú anyag „jött össze”. Időben, technikában, színekben csoportok képződtek a bemutatandó textilekben, amelyeket a kiállítási hely lehetőségei miatt nagyon válogatni kellett. Szent István ünnepére kész kellett lenni a kiállításnak. Utolsó este szorgos kezek sora vasalta a százakra menő anyagot a művelődési ház nagytermében.

A régi tiszta szoba hangulatát idézte a „kakasos” mintájú textilekkel felöltöztetett, régi bútorokat is felhasználó sarka a kiállításnak. Számos ingváll és bőgatya, végvászna, zsákok voltak láthatók a nyitott ládában. A nagyterem asztalain szinte időrendben, a kézimunka divatot követve voltak láthatók:

- Piros, piros–fehér szőttesek, parasztsíkös ill. felszedett technikával készítve. Sütőruha, szakajtókendő, nyoszolyó– (dorozsba)kendő, vőfélykendő, asztalterítő, gyúrósorc. A századelőn készült darabokon a „rozmaryngos minta” számtalan változata volt látható.
- Piros, piros–kék keresztszemes (merkolt) kendők, lepedők, dísztrölközők, hosszúkendők a század elejéről.
- Színes felszedett szőtteskendők az első világháborús időt követő időszakból. A szövés egészen az 50-es évekig élő tevékenység volt a faluban.
- Nagy egységet képviselt a „kalotás” kézimunkák sora. Erős színekkel varrva kosárkendő, gyúrósorc, dísztrölköző, néhány abrosz. Több igényes, jól szerkesztett, magas technikai tudással készült darab volt köztük.
- A legnagyobb számban a színes keresztszemes technikával készült „kalácskendő” került elő, volt látható. Motívumai a vidéken ismert,

már kézimunka könyvek használatát feltételező sorminták voltak. Készültek e díszítéssel kosárkendők, abroszok is. Szerették a nemzeti színekkel, piros–zölddel hímezett munkákat is.

- Sajátos színfoltot képviselt két rokon technika: a rakott szőttes és a fűzött technikával nagyon színes, sokszor fényes fonal felhasználásával készült kosárkendők, surcok, asztalterítők csoportja. A nagy technikai tudást, türelmet igénylő időigényes munkák hatását, megjelenését rontja a túlzásfoltosság, az erős színek alkalmazása. Itt nagyon érezhető volt a „tótos” hatás. A kalotás munkák és e csoport darabjait széles rojtkötések díszítették.

Két asztalon sajátos munkák foglaltak helyet:

- Fehér, vagdalásos technikával és nagyon gazdag aszúrozással készített terítők, abroszok. Kitől tanulták a bódvaszilasi lányok e technikát? Berke János református kántortanító úr feleségétől, a református lányok — mondták a gyűjtések során. Ízléses, magas technikai színvonalon elkészített darabok ezek.
- Fehér szőttes abroszok, kendők, melyek teljes egészében, a „fődjük” is, magából mintások voltak. Egy részük fényes, nyersszínű fonal felhasználásával is készült. Ezen igényes, ünnepi hatású munkák Szögligetről származtak, ottani felgyűjtésük elengedhetetlen a jövőben.

Összefoglalva a kiállításon látottakat: az anyag híven reprezentálta a település ügyes, szorgos lányainak igényes kézimunkázását. Motívumai, technikája beilleszkedik a Bódva menti települések gazdag textil-hagyományába. Motívumai közül egyedül a „kakasos” szőttesminta, amellyel még máshol eddig nem találkozhattunk. A bőség volt meglepő. A bódvaszilasi „Felvégben” is meg kellene tartani e gyűjtést jövőre és érdemes lenne lerajzolni, dokumentálni a település teljes textilkincsét.

Sokan látták helybéliek és vendégek a kiállítást, bár csak négy napig lehetett együtt az anyag. Örvendetes és példaértékű, hogy van település, amelynek egyes lakosai is odafigyelnek falujuk rejtett értékeire és mások figyelmét is ráirányítják e textilekre.

L.–L. L.